

sneg pod nogami. Krepak poteg in že sem v lažjem.

Že smo ob začetku izstopnega kamina. Sedaj sem sam na vrsti. Tovariši dobijo dober zaklon, tako da so varni pred pošiljkami snega. Razveselim se vsakega zabitega klina. Vrv me neusmiljeno vleče navzdol, le težka se prebijem na vrh.

Premagal sem kamin, skušam zabiti klin, toda zaman. Končno le odkrijem tako zaželeno razpoko. Po enournem čakanju smo zopet vsi skupaj. Premišljuje o zimski alpinistiki. Srce je veselo, notranji nemir potešen, naše želje, da bi se spoprijeli z zimo, uresničene, a stvarnost je drugačna: mraz, luža v čevljih. A kaj bi to, saj je to le majhna žrtev spričo naših doživetij. Kdo pa nas je silil v vse to? Nihče, res ne. Kaj pa naš notranji nemir? Dve skrajnosti, a za ceno ene doživiš drugo.

Glavne težave so za nami. Čaka nas prečenje in gaženje do grebena. Z Janezom izmenoma vodiva. Najina tovariša napredujeta istočasno, no pač ne gre drugače, ker Bine nima cepina. Za varnost je vseeno preskrbljeno.

Končno smo le prišli na greben. Sedaj mi je kar žal, da je že končano. Za nami je »kaminska smer« v Mali Mojstrovki, taka kakor pred par urami. Razposajeno se po stisku rok podričamo navzdol. Pozabljeni so »mrzli« trenutki, ostal nam je lep spomin, zopet smo za preizkušnjo bogatejši, drugič nam bo šlo gotovo bolje. S svincem v nogah se podamo proti Erjavčevi koči.

NEKAJ KLIMATSKIH KARAKTERISTIK KREDARICE

France Bernot

Na Kredarici so pričeli julija 1954 z meteorološkimi meritvami in opazovanji. Od takrat pa do danes se je nabrala vrsta zanimivih podatkov, ki ilustrirajo vremenska dogajanja v osrčju Triglavskega pogorja. Vendar iz Planinskih Vestnikov izpred prve svetovne vojne zvedemo, da so na Kredarici že 6. julija 1897 pričeli z meteorološkimi meritvami in opazovanji, ki

pa so bila omejena le na poletne mesece, tj. na čas, ko je bila kočja odprta.

V dobi med obema vojnama so bila meteorološka opazovanja opuščena. Šele doba po drugi svetovni vihuri, ki je mimo drugega prinesla močan razmah planinstva in turizma, je zbudila potrebo po meteoroloških podatkih iz visokogorskega sveta. Med drugimi so bile tedaj ustanovljene klimatološke opazovalnice na Krvavcu v Kamniških planinah, na Vršiču in na Komni v Triglavskem pogorju, pri Ribniški koči na Pohorju in pri Miklavžu na Gorjancih ter dežemerske postaje na Korošici in na Mali planini v Kamniških planinah, pri Koči na Pesku ter pri Arehu na Pohorju in pri Gospodični na Gorjancih. Kasneje so bile nekatere izmed teh meteoroloških opazovalnic odpravljene, namesto njih pa so bile ustanovljene nove (na Mirni gori, na Nanosu itd.).

V tistem času, poleti l. 1949, se je pričela uresničevati dolgoletna želja in potreba slovenskih meteorologov, pričela so se dela za meteorološki observatorij na Triglavu. Žal so bila dela že po 14 dneh ustavljena. Šele pet let kasneje (avgusta 1954) je bila na Kredarici ustanovljena meteorološka opazovalnica, ki od takrat naprej dela nepretrgano. Nekaj mesecev kasneje je bila vzpostavljena še radijska zveza Kredarice s centralo slovenske meteorološke službe v Ljubljani. Meteorološka postaja na Kredarici, v nadmorski višini 2515 m, je najvišje ležeča meteorološka opazovalnica ne samo v Sloveniji, temveč v vsej Jugoslaviji.

Sedaj pa pogledimo, kaj iz doslej zbranih, urejenih in obdelanih meteoroloških podatkov na Kredarici (obdobje 1955–1967) lahko izluščimo. Med najzanimivejše meteorološke elemente nedvomno štejemo temperaturo zraka in padavine.

Iz tabele je razvidno, da so nad lediščem samo temperaturni povprečni mesecev med junijem in oktobrom. Mesečni temperaturni povprečki ostalih mesecev v letu pa so pod lediščem. S tem seveda ni izključeno, da je srednja mesečna temperatura prehodnih mesecev (maja in oktobra) redno pod, oz. nad lediščem. V dobi, ki jo obravnavamo, je bil majski temperaturni povpreček nekajkrat nad lediščem. Najtoplejši je bil maj 1958, ko je znašala njegova povprečna temperatura 3,8°. Temu nasprotno – sicer redkeje – zdrsnje oktobrski temperaturni povpreček pod ledišče. V obravnavanem obdobju je bil najhladnejši oktober 1964. I. Temperaturni povpreček tega meseca je znašala –1,8°.

Za zemljepisno širino, v kateri živimo, je normalno, da temperaturni ekstremi ne sovpadajo s solsticiji, temveč kasné za en mesec. To velja tudi za mesečne temperaturne povprečke. Na Kredarici pa opažamo, da se te zamude povečajo, saj se zimski temperaturni minimum pojavlja šele v februarju, poletni maksimum temperature pa se raztegne na dva meseca, na julij in na avgust.

Vsak mesec v letu se ekstremna temperatura zraka na Kredarici lahko dvigne nad ali spusti pod ledišče (gl. tab.). Bolj od maksimalnih so zanimive dnevne minimalne temperature. V splošnem namreč prevladuje mnenje, da je v gorah bolj mrzlo kot v nižjih predelih, zlasti onih, ki so stalno poseljeni. Ker so v prejšnjih časih manjkale instrumentalne meritve, smo mraz kratko in malo ocenjevali in pri tem nehote pretiravali. Ocene -25° , -30° in celo več so bile samoumevne. Če pa si ogledamo na Kredarici izmerjene podatke, potem nas iznenadi, saj v vsem času, odkar je tam meteorološka postaja, še niso zabeležili temperature nižje od $-28,0^{\circ}$ (dne 22. januarja 1963), medtem ko so npr. v Babnem polju (nadmorska višina 756 m) v istem razdobju večkrat zabeležili temperaturo zraka pod $-30,0^{\circ}$.

Zanimivo je tudi, da so dne 15. feb. 1956 izmerili v Babnem polju $-34,5^{\circ}$ (tj. najnižja temperatura po letu 1951). Istega dne pa so na Kredarici zabeležili »samo« $-27,7^{\circ}$. Dodati moramo, da so bile tudi drugod po Sloveniji že večkrat zabeležene temperature zraka pod -30° .

V zvezi z nizkimi temperaturami na Kredarici še tole: vsak živosrebrni postajni barometer je opremljen z majhnim živosrebrnim termometrom. Na termometru postajnega barometra, ki je na Kredarici nameščen v pisarniškem prostoru, so bile večkrat odčitane temperature pod lediščem, da celo pod -10° . Čez dan, ko so sobo ogrevali, se je temperatura sicer nekoliko dvignila, vendar o »topli sobi« ni bilo govora. Tako nizke temperature v koči vladajo navadno takrat, kadar pihajo močni vetrovi (jakost 8 in več po Beaufortovi skali).

Kaj nam povedo podatki o padavinah na Kredarici?

Na Kredarici lahko – zaradi njene nadmorske višine – tudi v poletju sneži, kar ni nobena redkost, medtem ko so deževne padavine pozimi zelo redke, dejali bi, izjemne. Poprečno pade na Kredarici letno 2077 mm padavin (1 mm = 1 liter vode na 1 m² zem. površja). Seveda ta množina padavin ni vedno enaka. V sušnih letih pade manj (npr. leta 1964 je padlo le 1738 mm),

v mokrih pa več (npr. leta 1960 je padlo 2545 mm) padavin. Razlika v letni višini padavin med mokrim in suhim letom znaša celo nekaj nad 800 mm.

Razpored padavin preko leta tudi ni enakomeren. Več padavin prejmejo meseci med junijem in novembrom (vsak preko 200 mm). Razlike v mesečni množini padavin so razmeroma majhne, saj znašajo med najbolj namočenim mesecem (junij) in najmanj namočenim mesecem (september) – po poprečnih podatkih – komaj 17 mm. Podrobnejši letni razpored padavin je razviden iz tabele.

Niso pa isti meseci različnih let enako namočeni. S tem hočemo poudariti veliko spremenljivosti množine padavin. Tako npr. je prejel oktober 1964. leta 469 mm padavin (bil je to v obravnavanem obdobju s padavinami najbolj založeni mesec oktober), oktober naslednjega leta (1965) pa je bil čisto brez padavin. Nekaj podobnega opažamo ob medsebojni primerjavi novembrskih padavin: novembra 1963 l. so izmerili na Kredarici skupno 720 mm padavin, novembra 1964 pa le 14 mm padavin. Podobnih primerov, ki ilustrirajo veliko spremenljivost množine padavin, bi lahko našli še in še. Vendar tega iz poprečnih vrednosti daljšega obdobja ne moremo razbrati, ker dolgoletni poprečki zakrivajo anomalije posameznih let.

V tej zvezi lahko dodamo še to, da mesečna višina 720 mm (november 1963) predstavlja mesečni padavinski rekord Kredarice v vsej opazovalni dobi. Da si bomo to množino moče lažje predstavljali povejmo, da je to približno polovica letne višine padavin Ljubljane (1387 mm v obdobju 1931–60) ali le malo manj kot letna višina padavin v Murski Soboti (787 mm v obdobju 1931–60).

Rekli smo že, da na Kredarici lahko pričakujemo snežne padavine skozi vse leto, vendar je trajanje snežne odeje v toplejši polovici leta kratko. Šele oktobra se ohladi ozračje v tej višini do te mere, da sneg ne skopni več, temveč da počaka novega. Snežna odeja zato polagoma narašča in doseže svojo največjo debelino v februarju in marcu. Seveda zavisi njena debelina od izdatnosti padavin. Tako je npr. merila njena maksimalna debelina 439 cm (dne 17. marca 1960). To je tudi največja znana debelina snežne odeje na Kredarici od avgusta 1954 naprej.

Zanimivo bi bilo vedeti, koliko je znašala njena maksimalna debelina februarja 1952. Takrat je namreč ves zahodni del Slovenije prejel obilo snega. V Ljubljani je merila debelina snežne

	Jan.	Feb.	Marec	April	Maj	Junij	Julij	Avgust	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
A	-8,6	-8,8	2'Z-	-4,3	-0,1	3,6	5,7	5,7	4,0	0,6	-4,1	-7,1
B	6,2	7,0	7,5	12,2	14,0	16,3	18,8	18,5	16,0	11,8	9,3	7,7
dne	9.	29.	1.	30.	29.	26.	5.	10.	26.	22.	14.	19.
leta	1957	1960	1960	1955	1967	1965	1957	1956	1967	1967	1967	1965
C	-28,0	-27,7	-24,0	-19,2	-15,8	-9,6	-6,1	-4,7	-8,7	-12,2	-21,0	-25,8
dne	22.	15.	12.	8.	7.	5.	6.	26.	25.	31.	30.	23.
leta	1963	1956	1956	1956	1957	1962	1965	1966	1962	1966	1957	1962
D	95	86	109	167	152	231	225	225	214	216	225	132
E	50,0	84,3	63,9	69,8	54,7	107,0	77,2	110,4	113,1	115,3	108,0	67,8
dne	21.	18.	5.	28.	16.	28.	11.	29.	23.	8.	17.	3.
leta	1958	1955	1962	1965	1955	1961	1957	1963	1958	1961	1963	1966
F	354	410	439	414	415	288	47	22	29	198	241	282
dne	31.	24.	17.	2. 3.	1.	2.	11.	6. 27.	4.	28. 31.	30.	30.
leta	1965	1960	1960	1960	1960	1965	1965	63. 66.	1957	1964	1964	1964

Opomba: Enaka maksimalna debelina snežne odeje v avgustu je nastopila dvakrat: prvič 6. 8. 1963, drugič 27. 8. 1966.

Legenda:

- A = Srednja mesečna temperatura zraka (v °C).
- B = Maksimalna dnevna temperatura zraka (v °C).
- C = Minimalna dnevna temperatura zraka (v °C).
- D = Mesečna višina padavin (v mm).
- E = Dnevni maksimum padavin (v mm).
- F = Maksimalna dnevna višina snežne odeje (v cm).

K elementom pod B, C, E in F so navedeni tudi datumi nastopa.

odeje 146 cm (dne 15. feb. 1952), kar je bilo nekaj izrednega.

Iz opisanih klimatskih potez Kredarice izluščimo, da so zime dolge in razmeroma ostre, poletja pa kratka in dokaj hladna. Padavin je dovolj skozi vse leto. To pa so značilnosti alpskega klimatskega tipa.

TRANSVERZALA OD POSTOJNE DO ANKARANA

Stanko Kos

primorskem delu transverzale se je že precej govorilo in marsikaj je bilo o njej že napisano, žal, da tudi precej kritike. Pred nedavnim smo prejeli pismo tov. Jožeta Kljuna iz Ljubljane, ki obravnava zadnji odsek transverzale. Takole piše:

»Najprej bom napisal nekaj besed o transverzali od Postojne do Ankarana. Nimam namena opisovati vtisov s te poti, omejil se bom bolj na uradni del transverzale, to je na kontrolne žige. Žig od Lonice (Sv. Trojice) se dobi že v Postojni, vsaj pred dvema letoma je bilo tako. Na Vremščico se planinec lahko pripelje skoro do vrha, na Slavnik prav do koč, da o Ankaranu niti ne govorimo. Tako se transverzala od Postojne do morja prelevi počasi v avtotransverzalo. Nisem za ukinitve tega dela transverzale, ampak čutim potrebo pa še enem dodatnem žigu in to obveznem na Artvižah, najvišjem grebenu Brkinov, saj ni od Vremščice do Slavnika nobenega žiga, tako da tega dela poti razen Škocjanskih jam motorizirani planinci sploh ne poznajo. Mislim, da bi se ta žig shranil pri kakem kmetu na Artvižah, za kar naj bi poskrbelo področno planinsko društvo. Čeprav imajo Artviže sorazmerno majhno nadmorsko višino, nam ob lepem vremenu nudijo čudovit razgled daleč naokrog.«

Preden odgovorimo tov. Kljunu, se najprej ozrimo v zgodovino nastajanja transverzale. Prvotno je bila trasa namenjena samo do Postojne. Šele kasneje je bil na skupščini sprejet predlog, da se podaljša do Ankarana. Tako je nastala planinska pot od Maribora do morja. Prvim »planinska« pot, čeprav je v celoti ne moremo šteti za planinsko, saj ima zlasti njen primorski del bolj turistično-planinski značaj. S hojo po transverzali naj bi planinci spoznali pretežni del Slovenije. Pri tem se kajpak ni bilo mogoče povsem izogniti cestam, po katerih trasa ponekod tudi poteka. Planinec bi moral celotno pot od Maribora do Ankarana prehoditi. Da je to pot prehodil, dokaže z žigi v transverzalnem